

اهمیت اقتصادی، صادراتی گیاهان داروئی و محصولات فرعی مراتع استان خراسان

محمدعلی عسگرزاده - براتعلی غلامی

اعضای هیأت علمی مرکز تحقیقات منابع طبیعی و امور دام خراسان

دنیا باتوجه به خطرات و عوارض داروهای شیمیایی و بیماریهای کشنده به طبیعت روآورده و با برخورداری از دانش و تکنولوژی پیشرفته، مبادرت به تولید داروهای طبیعی از منشاء گیاه نموده است. آمارهای جهانی نشان می‌دهد که مواد مؤثره حدود ۵۰ درصد داروهای عرضه شده به بازار دارای منشاء طبیعی گیاهی بوده و حتی در بعضی کشورها به ۹۰ درصد رسیده است. کشورهای بزرگ صنعتی دنیا از بزرگترین واردکنندگان گیاهان داروئی و بزرگترین تولیدکنندگان فرآورده‌های داروئی بشمار می‌روند. این کشورها در حال حاضر بازار جهانی ۱۵۰ میلیارد دلاری تجارت دارو، لوازم بهداشتی و آرایشی را بخود اختصاص داده‌اند. لذا باتوجه به وابستگی ۱۰۰٪ ایران از نظر مواد اولیه داروئی و خروج سالانه ۴۰۰ میلیون دلار ارز جهت خرید مواد اولیه مذکور از یکطرف و وجود تنوع جغرافیایی و آب و هوایی در کشور و بویژه استان خراسان که منجر به تنوع عظیمی در جوامع گیاهی و گونه‌های داروئی گردیده است از طرف دیگر، ضرورت توجه جدی و استفاده بهینه از پتانسیل‌های موجود را بیش از پیش محسوس نموده است.

در کشور ما هم اکنون حدود ۱۰ هزار گونه گیاهی و در استان خراسان حدود ۲۰۰۰-۱۸۰۰ گونه گیاهی در حال مطالعه و شناسایی است و در حال حاضر بیش از ۱۰۰۰ گونه داروئی در سطح کشور و ۲۰۰ گونه داروئی و محصول فرعی در سطح جنگلها مراتع استان خراسان شناسایی گردیده است. اغلب گونه‌های شناسایی شده از نظر اقتصادی، داروئی و صنعتی دارای اهمیت می‌باشند و رویشگاههای این استان یکی از غنی‌ترین منابع گیاهان داروئی از نظر تنوع گونه و کیفیت مواد شیمیایی موجود در آنها می‌باشد، بطوریکه در برنامه اول توسعه اقتصادی، اجتماعی دولت از محل صادرات سه محصول فرعی مرتعی عمده استان (باریجه، آنگوزه و کندل)، ۱۸۰۰۰۰۰ دلار ارز عاید این استان گردیده است.

در این بررسی تعدادی از گونه‌های شاخص داروئی و صنعتی و بعضاً اندمیک استان همراه با آمار تولید و صادرات و نقش آنها در تولید اقتصادی و اشتغال روستاییان و بهره‌برداران معرفی خواهد شد. از جمله گونه‌های قابل طرح باریجه، آنگوزه تلخ و شیرین، کندل، پسته وحشی، سریش، زیره سیاه و سبز، نوروزک، آویشن شیرازی، ترنجبین، شیرخشت و بیدخشت، اشنیان، گلپر، خاکشیر، ریواس، مورد و شیرین بیان بوده که در این مقاله علاوه بر اهمیت اقتصادی، جنبه‌های داروئی و صنعتی آنها نیز به بحث گذاشته میشود.